

УДК 330.34:338.2:332.025.27(477)
JEL E20, E42, O32

О. В. Мостіпака

здобувач наукового ступеня кандидата економічних наук,
старший викладач кафедри підприємництва
та економічної теорії ПВНЗ «Хмельницький
економічний університет», м. Хмельницький
e-mail: mostipaka_olena@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4947-3119>

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

Аналіз сучасних тенденцій розвитку економіки відображає наявність рецесії та стагфляції в Україні. Проаналізовані тенденції свідчать про те, що низькі темпи капітального інвестування та нагромадження основного капіталу є недостатніми для технологічного прориву, а результативність інноваційної діяльності не відповідає вимогам забезпечення інноваційного розвитку національної економіки України. Концептуальною основою для переходу України на інноваційно-інвестиційну ресурсозберігаючу модель може стати грошово-кредитна політика і монетарне розширення задля стимулювання економічного зростання. Запропоновано змінити підхід до трансформації національної економіки на засадах інноваційно-технологічного розвитку.

Ключові слова: національна економіка, інноваційний розвиток, структурні трансформації, валовий внутрішній продукт, капітальні інвестиції.

Mostipaka O. CURRENT TENDENCIES OF ECONOMY DEVELOPMENT IN UKRAINE

Current transformations in Ukraine take place on the background of structural macroeconomic imbalances. National economy failed to renew and achieve the level of 2008 in the decade of 2008-2017. It testifies to the existing of recession and stagflation. Introduction of advanced technologies that would be the drivers of transition of national economy to the new technological structure significantly constrain the low paces of capital investment and accumulation of fixed capital. Restoration of fixed capital plays an important role for structural transformations in national economy of Ukraine. The problem has achieved almost the critical level in the country. The level and dynamics of innovative processes development are the indicators of the country's economic condition and perspective opportunities of national economy transformation. The analyzed trends show that the efficiency of innovative activity does not correspond to the requirements of maintenance of innovative development of national economy in Ukraine and scientific research and developments were not funded in 2008-2017 in the amounts established by Ukrainian law. The paper emphasizes the need of monetary expansion with the view to boost national economy growth. Transformation of national economy based on innovative and technological development is not possible without the country's proactive approach to the governance of national innovative activity, improvement of institutional mechanisms of maintenance of development and transformation of the architectonics of innovative development governance system. Based on the conducted analysis that shows the critical level of national economy development one can argue that Ukraine has to change its approach to transformation of national economy.

Keywords: national economy, innovative development, structural transformations, Gross Domestic Product, capital investment.

Постановка проблеми. Національна економіка України стикнулася з невизначеністю щодо трансформації в просторово-часових координатах розвитку. Економічна політика, яка пропагувала дерегуляцію економіки, зменшення ролі держави в економіці, скасування перешкод на шляху ринкових перетворень, демонструє свою неспроможність подолати руйнівні наслідки. Тому доцільно проаналізувати сучасний стан вітчизняної економіки задля пошуку нових можливостей розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Сучасні тенденції розвитку національної економіки всесторонньо досліджуються вітчизняними авторами для пошуку та виявлення наявних проблем. Так, А. Мазаракі та В. Лагутін звертають увагу на дисбаланси між виробництвом і споживанням на внутрішньому ринку [4]. Л. Федулова досліджує концептуальні засади управління інноваційним розвитком [7]. В. Сіденко, В. Юрчишин та О. Дзюблюк пропонують для подолання кризи в національній економіці

використовувати інструменти монетарної політики [6; 1]. Однак в умовах невизначеності та турбулентності національної економіки завжди залишається відкритим питання її трансформації, актуалізації негативних тенденцій і пошук векторів для розвитку.

Метою статті є розроблення пропозицій щодо трансформації національної економіки України на основі результатів аналізу основних тенденцій її розвитку у 2008-2017 рр.

Основні результати дослідження. Складність системи національної економіки України полягає у тому, що поряд з необхідністю формування ринкового середовища потрібно спрямувати його в русло самоорганізації та саморозвитку національної економіки, яка має знайти своє місце в глобальних просторово-часових координатах. Структурні зміни національної економіки за впливом на вектори соціально-економічного розвитку суспільства набувають вирішального значення у системі трансформацій. Метою структурних змін економіки є

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

створення на основі новітніх інноваційних технологій ефективною, здатної до саморозвитку національної економіки, яка забезпечуватиме добробут населення, умови рівноправного партнерства в глобальному економічному співтоваристві. Сучасні трансформаційні перетворення в Україні відбуваються на фоні структурних макроекономічних диспропорцій.

Одним з показників, що характеризує соціально-економічний розвиток, є валовий внутрішній продукт (ВВП), зокрема його номінальне і реальне значення. Номінальний ВВП характеризує загальний обсяг виробництва, що вимірюється в поточних цінах, які існують на момент виробництва. У 2008-2017 рр. він має перманентну тенденцію до зростання, проте це ще не свідчить про позитивні тренди в національній економіці. Тому визначають реальний ВВП – обсяг виробництва, що вимірюється в постійних, базових цінах. На його величину впливає лише зміна обсягів виробництва. Отже, цей показник характеризує економічну діяльність у реальному секторі національної економіки.

Аналіз динаміки реального ВВП свідчить, що з 2008 до 2017 рр. його обсяг мав тенденцію до

зниження. Крім того, індекси фізичного обсягу ВВП були нижчими за 100% у кризовому 2009 р. і 2014-2015 рр., що характеризувалися втратою виробничих потужностей, логістичних і міжгалузевих зв'язків в економіці, обмеженням доступу до енергетичних ресурсів, девальвацією національної валюти. На рис. 1 показана негативна тенденція зниження реального ВВП. Реальний ВВП у постійних цінах 2010 р. за досліджуване десятиліття фактично скоротився на 20%, тобто на 257 731 млн грн, однак обсяг номінального ВВП, порівняно з 2008 р., зріс майже в три рази (зростання склало 1 992 101 млн грн). Таке відхилення між показниками номінального і реального ВВП свідчить про негативні тенденції в країні через зростання цін на товари та послуги та одночасне скорочення обсягів їх виробництва та споживання, що відображається на зниженні купівельної спроможності населення. Фактично рівень розвитку національної економіки України не досяг рівня кризового 2008 р. Національна економіка не змогла відновитися і досягти рівня 2008 р., що дає підстави стверджувати про наявність рецесії та стагфляції.

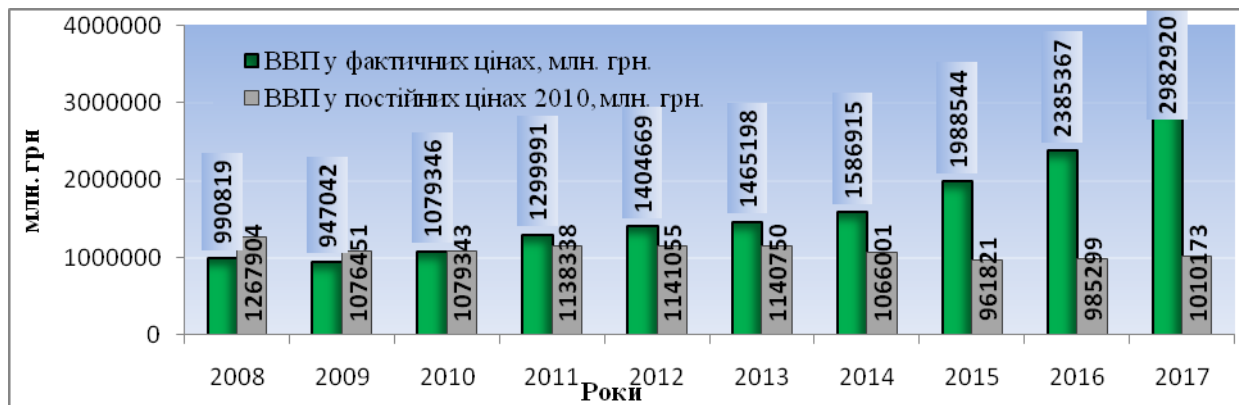


Рис. 1. Динаміка номінального і реального ВВП України у 2008-2017 рр., млн грн

Побудовано автором на основі [5].

Незаперечним свідченням є те, що впровадження новітніх технологій, які б стали драйверами для переходу національної економіки до нового

технологічного устрою, значною мірою стримують низькі темпи капітального інвестування та нагромадження основного капіталу.

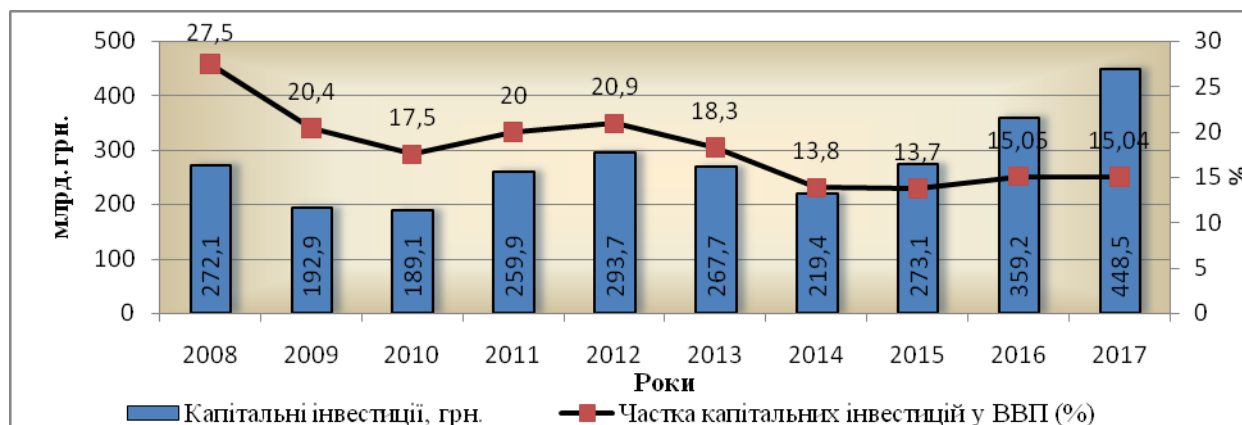


Рис. 2. Капітальні інвестиції та частка капітальних інвестицій у ВВП України в 2008-2017 рр.

Побудовано автором на основі [5].

Варто звернути увагу, що за період 2008-2017 рр. обсяг капітальних інвестицій в абсолютному вимірі збільшився на 176,4 млрд грн (або на 60,6%). Проте частка капітальних інвестицій у ВВП зменшилася з 27,5% у 2008 р. до 15,4% у 2017 р. Рівень залучення інвестиційних ресурсів у національну економіку фактично нижчий, ніж у кризовому 2008 р. на 12,1%. У 2009-2010 рр. і 2014 р. обсяг капітальних інвестицій досягав найнижчих значень. Такі обсяги капітальних інвестицій не створюють підґрунтя для технологічної модернізації та структурних змін у національній економіці.

Доцільно висвітлити проблему відновлення основних засобів, яка загострилася майже до

критичного рівня, оскільки для структурних трансформацій національної економіки України це має важливе значення. Так, якщо у 2008 р. рівень зношеності основних засобів становив 61,2%, то у 2014 р. – зріс до 83,5%, а у 2017 р. – знизився до 55,1%. Високий рівень зносу основних засобів в Україні спричинений недостатністю фінансових ресурсів у суб'єктів господарювання, а також бажанням бізнесу отримувати швидкі прибутки замість інвестування в осучаснення капіталу. Динаміка обсягу та ступінь зносу основних засобів у 2008-2017 рр. продемонстровані на рис. 3.

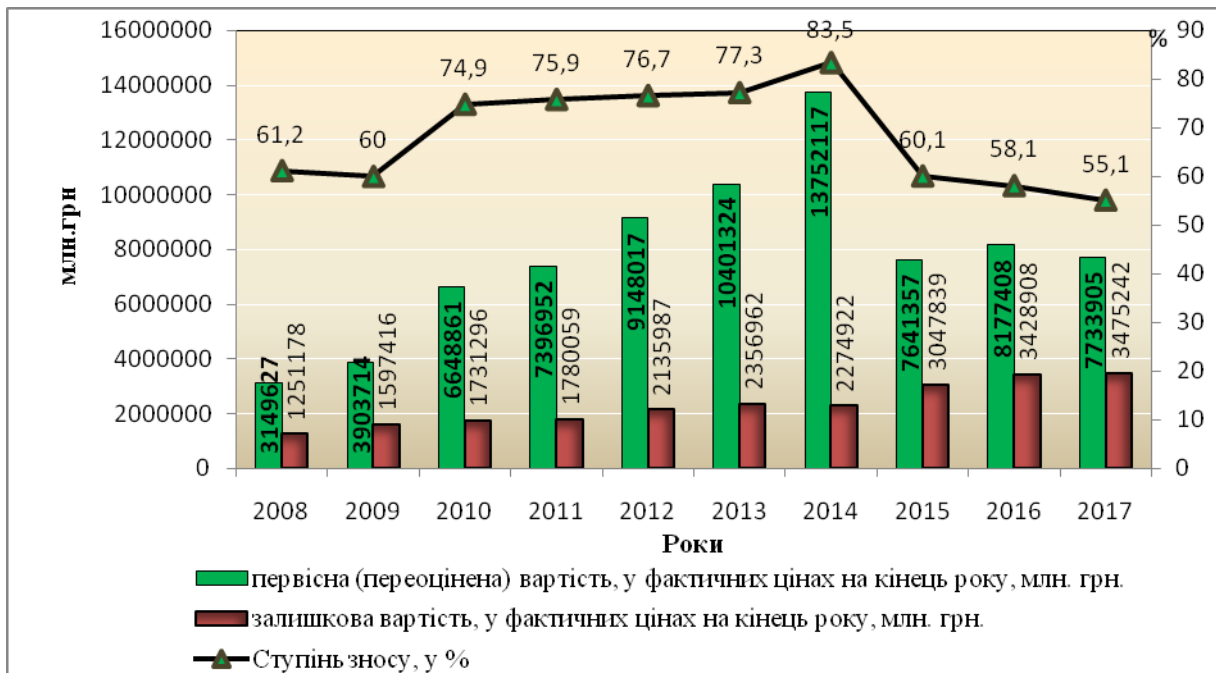


Рис. 3. Динаміка зносу основних засобів в Україні у 2008-2017 рр.

Побудовано автором на основі [5].

Валове нагромадження основного капіталу для переходу національної економіки до V та VI технологічних устроїв, як свідчить досвід високорозвинених країн, мало б становити 30-35% ВВП. В Україні цей показник зменшився з 25,9% ВВП

у 2008 р. до 16,0% у 2017 р. (табл. 1) і є недостатнім для здійснення технологічного прориву. Елементом структурної кризи в національній економіці є спотворення механізму нагромадження основного капіталу в реальному секторі економіки.

Таблиця 1

Валовий внутрішній продукт України за категоріями кінцевого використання у 2008-2017 рр., %

Побудовано автором на основі [5].

Назва	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Кінцеві споживчі витрати	80,3	84,5	83,2	84,2	86,9	90,7	90,1	86,0	84,2	86,9
у тому числі:										
домашніх господарств	62,5	64,3	63,0	66,1	67,7	71,4	70,6	66,3	64,8	65,7
некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства	0,8	0,8	0,8	0,7	0,6	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8
сектору загального державного управління	17,0	19,4	19,4	17,4	18,6	18,6	18,7	18,9	18,6	20,4
Валове нагромадження	27,4	17,1	18,4	22,4	21,8	18,5	13,4	15,9	21,7	20,7
у тому числі:										
валове нагромадження основного капіталу	25,9	18,3	17,0	17,6	19,0	16,9	14,2	13,5	15,5	16,0
зміна запасів матеріальних оборотних коштів	1,5	-1,2	0,3	2,1	2,7	1,6	-0,8	2,4	6,2	4,7
придбання за виключенням вибуття цінностей	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

В Україні значна частина ВВП використовується на покриття кінцевих споживчих витрат, рівень яких за останні 10 років зріс на 6,6%, – до 86,9% (табл. 1). Фактично усі створені товари і послуги використовуються на задоволення потреб суспільства за рахунок відмови від інвестицій у виробництво. Враховуючи сукупність проблем у національній економіці, такої частки валового нагромадження основного капіталу недостатньо для здійснення структурних трансформацій. Важливу роль для аналізу відіграє сама структура кінцевих витрат в Україні, де зростає питома вага споживчих витрат домашніх господарств. У 2008 р. кінцеві споживчі витрати становили 62,5% ВВП, а у 2017 р. – 65,7%; максимального значення за останнє десятиліття вони досягнули у 2013 р. – 71,7%.

Протиріччя полягає у тому, що на фоні зростаючого рівня кінцевих споживчих витрат спостерігається низький рівень споживання населення. Купівельна спроможність домашніх господарств залишається низькою. Зниження добробуту населення провокуватиме кризу у сфері споживання та загострюватиме дисбаланс між виробництвом і споживанням у національній економіці, яка знаходиться у пастці неефективного споживання, коли сфера споживання відокремлюється від сфери внутрішнього виробництва, а задоволення платоспроможних потреб не відповідає раціональним засадам. Такий стан не дозволяє реалізувати виробничу модель відтворення національної економіки. Доки залишатиметься пастка неефективного споживання, доти не буде стимулів до переходу на нову модель відтворення національної економіки, в якій основну роль відіграватимуть інвестиції в інноваційне виробництво [4, с. 11-12].

Саме рівень і динаміка розвитку інноваційних процесів є індикатором економічного стану країни, потенційної можливості трансформації національної економіки. Від рівня інноваційного розвитку залежить структура суспільного виробництва, ступінь національної безпеки, конкурентоспроможності суб'єктів господарювання та національної економіки загалом, а також місце держави у глобальних просторово-часових координатах. Зростання ВВП країни, вирішення проблем галузей промисловості та підвищення їх експортного потенціалу суттєво залежать від освоєння новітньої високотехнологічної продукції, впровадження ресурсозберігаючих технологій.

У контексті аналізу інноваційних процесів доцільно визначити сучасний стан та особливості фінансування інноваційної діяльності в Україні. Для цього проаналізуємо динаміку впровадження інновацій на промислових підприємствах. Упродовж 2008-2017 рр. динаміка інноваційної активності підприємств в Україні мала нерівномірний характер у частині кількості

підприємств, що займалися інноваційною діяльністю та тими, що впроваджували інновації. Аналіз показує, що за зазначений період частка інноваційно активних підприємств фактично зросла з 13% (2008 р.) до 16,2% (2017 р.), а частка підприємств, що впроваджували інновації, зросла з 10,8% до 14,3%. Проте, як зауважує Л. Федулова [7], граничний рівень, що вважається критичним для економічного розвитку на інноваційній основі, становить 20%. Отже, вітчизняні підприємства за цим показником знаходяться за межами рівня інноваційності, що загрожує технологічній та економічній безпеці країни.

Результати аналізу динаміки інноваційно-активних підприємств у 2008-2017 рр. свідчать про те, що питома вага підприємств, які займалися інноваційною діяльністю, у загальній кількості промислових підприємств зросла на 3,2%, проте в абсолютному вимірі їх кількість за 10 років зменшилась на 638. Аналогічна ситуація щодо підприємств, які впроваджували інновації: кількість їх зменшилась на 488, а частка у загальній кількості зросла на 3,5%. Відповідно, динаміка кількості підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію за межі України, впродовж 2008-2017 рр. має спадну тенденцію (рис. 4). Частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої продукції знизилася: з 5,9% у 2008 р. до 0,7% у 2017 р., за межі України – з 51,6% у 2008 р. до 31,2% у 2017 р. У 2017 р. у промисловості було освоєно інноваційних видів продукції 2387, що на 59 одиниць менше, ніж у кризовому 2008 р.; з них техніки освоєно на 293 види більше, як у 2008 р. [5]. Такий стан – демонстрація того, що результативність інноваційної діяльності не відповідає вимогам забезпечення інноваційного розвитку національної економіки України, натомість у розвинених країн світу частка інноваційно-активних підприємств становить майже 70%. На рис. 4. видно, що різкий спад інноваційної активності відбувся у 2014 р. і триває досі. Це пов'язано також з втратами виробництв металургії, машинобудування, хімічної промисловості, розташованих у зоні військових дій.

З позицій цього дослідження, низький рівень інноваційної активності більшості промислових підприємств України пояснюється як обмеженістю фінансових ресурсів, спрямованих до інноваційної сфери, так і відсутністю стимулюючої нововведення економічної політики. Економічна зацікавленість у швидкому отриманні прибутків не вирішує завдання інноваційного розвитку промисловості, адже в сучасних умовах зростання економіки прямо залежить від спроможності економічної системи створювати та використовувати інновації.

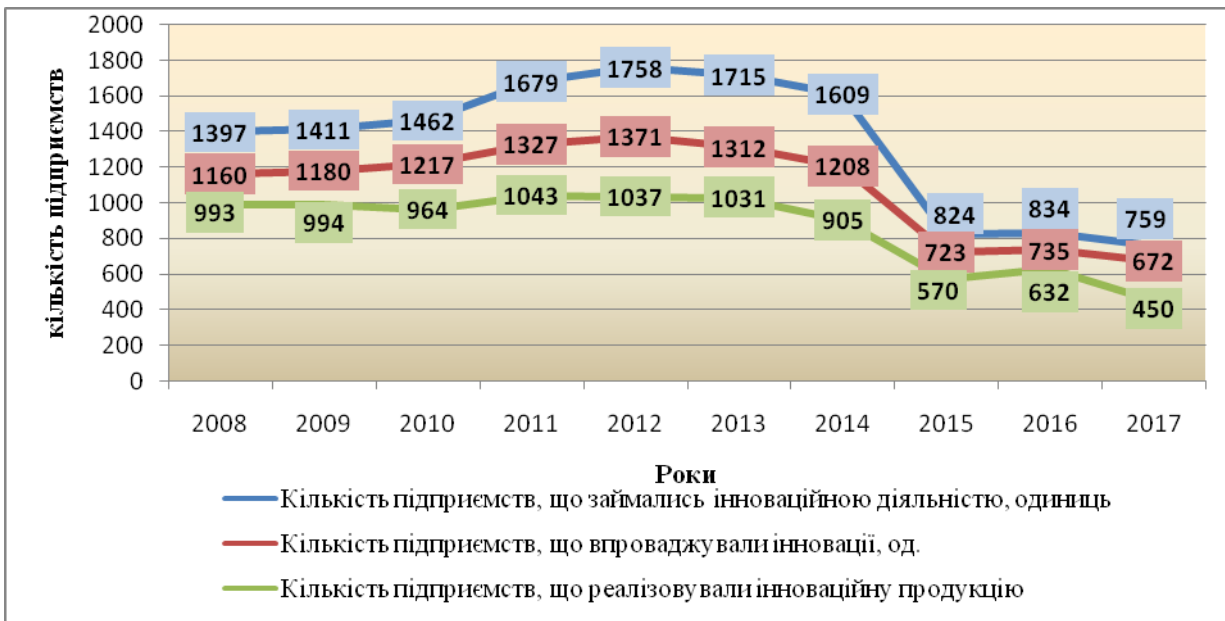


Рис. 4. Динаміка активності підприємств України у сфері інноваційної діяльності у 2008-2017 рр., одиниць
Побудовано автором на основі [5].

На рис. 5. показана динаміка темпів зростання реального ВВП і наукоємності ВВП в Україні упродовж 2008-2017 рр. Вона демонструє той факт, що питома вага витрат на виконання наукових досліджень і розробок у ВВП постійно знижувалася і досягла рівня 0,45% у 2017 р. (у кризовому 2008 р. цей показник становив 0,85%). Ст. 48 ЗУ «Про наукову та науково-технічну діяльність» [2]

передбачає, що лише бюджетні витрати на наукові дослідження та розробки мають становити не менше 1,7% ВВП. Отже, наукові дослідження та розробки у 2008-2017 рр. жодного разу не було профінансовано у передбаченому законодавством розмірі. Для прикладу, загальний приріст ВВП за рахунок введення нових технологій в Україні становить 0,7%, тоді як у високорозвинених країнах – 60-90% [3].

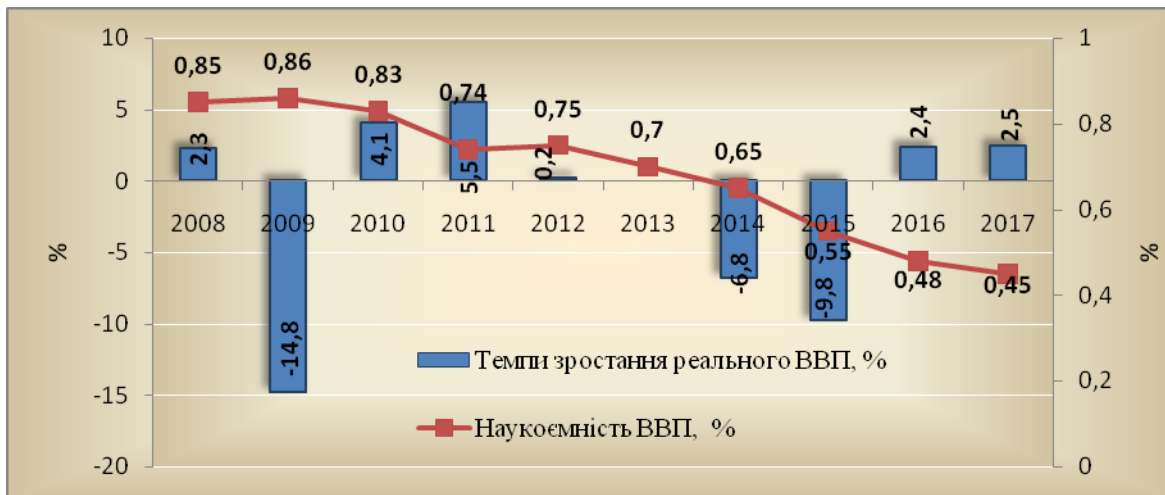


Рис. 5. Динаміка темпів зростання реального ВВП та наукоємності ВВП в Україні у 2008-2017 рр., %
Побудовано автором на основі [5].

Слід зауважити, що негативними факторами інноваційності вітчизняних підприємств є такі: недостатній рівень фінансування з власних джерел; зростання вартості кредитних ресурсів; низький рівень довіри інвесторів в умовах складної геополітичної ситуації; відсутність заходів стимулювання впровадження інновацій на виробництві; незначна частка власних інноваційних видів продуктів і зростання вартості іноземних внаслідок девальвації національної валюти; недосконалість законодавчої бази, що проявляється у невідповідності економічній ситуації в країні;

відсутність попиту на продукцію, недосконалість інформації про ринки збуту. Наведена характеристика стану соціально-економічного розвитку України свідчить про проблеми, подолання яких можливе за умови визначення можливостей, які існують у національній економіці та можуть стати фундаментом для переходу України на інноваційно-інвестиційну ресурсозберігаючу модель розвитку.

Концептуальною основою для такого переходу може стати грошово-кредитна політика, за допомогою якої держава формує вектор розвитку соціально-економічних процесів. Така спрямованість відповідає

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

основним цілям економічної політики, що передбачають забезпечення зростання виробництва, зайнятості населення, досягнення стабільності цін тощо. В умовах глобальних і технологічних перетворень, перманентних фінансово-економічних криз, регіональних проблем існує суперечність у постановці цілей щодо регулювання соціально-економічними процесами загалом і у сфері грошово-кредитної політики зокрема. Грошово-кредитна політика повинна набувати нового змісту та підпорядковуватися широкому спектру завдань у контексті трансформаційних перетворень національної економіки. Причини стагнації національної економіки, на нашу думку, лежать у площині грошово-кредитної політики, оскільки в ній практично відсутнє кредитування інвестицій у виробничу сферу, а трансмісійний механізм банківської системи, який забезпечує розширене відтворення економіки шляхом трансформацій заощаджень в інвестиції, працює неефективно. Відбувається це внаслідок високих для більшості підприємств процентних ставок і високого рівня нестабільності курсу гривні.

Ураховуючи зазначене, слід звернути увагу на необхідність монетарного розширення для стимулювання економічного зростання національної економіки. Адже результати досліджень стосовно

висхідних економік демонструють відсутність чіткої залежності рівня інфляції від динаміки реального виробництва. Зокрема, В. Сіденко та В. Юрчишин ставлять під сумнів доречність запуску механізмів інфляційного таргетування [6, с. 51-52], що передбачає зниження грошової маси в економіці, яка своєю чергою стимулює підвищення процентних ставок.

Аналіз показників за 2008-2017 рр. підтверджує зв'язок між змінами в річному вимірі грошових агрегатів М3, М0, грошової бази, темпів приросту реального ВВП і кредитів, наданих суб'єктам господарювання та фізичним особам (рис. 6). Це підтверджує думку про те, що інфляційне таргетування не може використовуватися для боротьби зі стагфляцією. Тому для національної економіки, де високі темпи інфляції поєднуються з виробничим спадом, забезпечення монетарної стабільності має виступати першоосновою і необхідним елементом більш широкого і складного завдання – стимулювання економічного зростання [1, с. 17]. Важливішою проблемою, ніж інфляція, є забезпечення фінансово-економічної безпеки країни, зростання продуктивності праці, ефективності та інноваційності національної економіки. Недостатня ефективність національної економіки і є ключовою причиною інфляції.

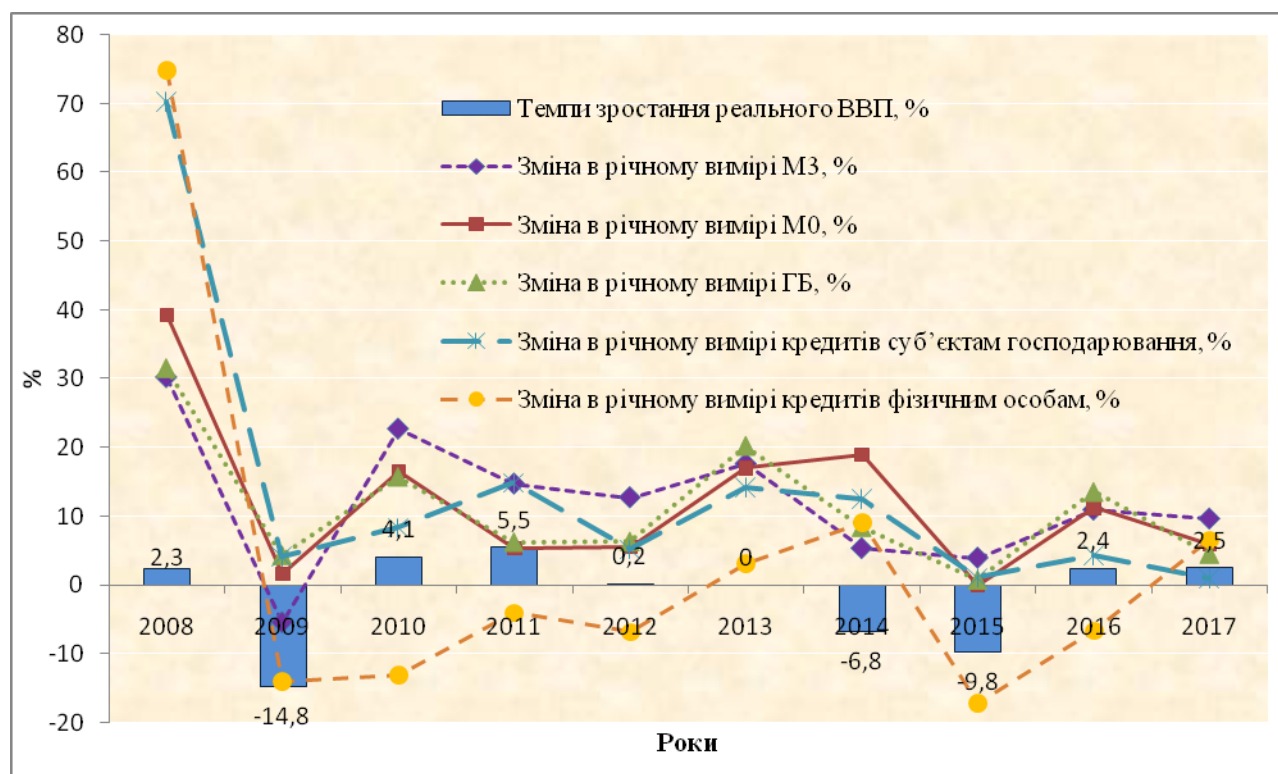


Рис. 6. Зміна в річному вимірі М3, М0, грошової бази, темпів приросту реального ВВП і кредитів наданих суб'єктам господарювання та фізичним особам

Побудовано автором на основі [5].

Слід звернути увагу, що трансформація національної економіки на засадах інноваційно-технологічного розвитку не може бути реалізована без активних дій держави у сфері управління національною інноваційною діяльністю, вдосконалення інституціональних механізмів

забезпечення інноваційного розвитку, зокрема інституційно-правових, інституційно-економічних (у т. ч. через емісійний механізм національної валюти) для управління інноваційним розвитком. Створення ефективної системи інститутів є одним з фундаментальних завдань трансформації національної

економіки. Інституційне забезпечення – визначення правил, механізмів та інструментів, а також організаційних форм, що забезпечують взаємодію ринку та держави, оскільки ні ринок, ні держава самі по собі не можуть впоратися з викликами та завданнями трансформації національної економіки.

Висновки. Таким чином, на основі проведеного аналізу, який демонструє критичний рівень розвитку національної економіки, можна зробити висновок, що в Україні необхідно змінювати підхід до трансформації національної економіки. З кризового стану практично всі держави світу намагаються вийти шляхом активного державного управління національною економікою. Не можна сподіватися на ринкову саморегуляцію відтворення чи монетаристські методи виходу з кризи. Для трансформації національної економіки необхідно сформувати організаційно-інституціональне середовище, що стимулюватиме перехід держави до інноваційної економіки, у т. ч. забезпечуватиме реалізацію структурних змін в економіці, системі управління, впровадження науково-технічних досягнень у виробничі процеси, використання новітніх і ресурсозберігаючих технологій тощо.

Список використаних джерел

- 1 Дзюблук О. Монетарна політика як ключовий важіль реалізації антикризових заходів в економіці. *Банківська справа*. 2017. № 2. С. 3-26.
- 2 Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
- 3 Інноваційний розвиток національного науково-освітнього простору: парадигма глобального лідерства. *Національний інститут стратегічних досліджень*: сайт. URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/2017_table/200617_vystup.pdf
- 4 Мазаракі А. А., Лагутін В. Д. Внутрішній ринок України в умовах дисбалансів між виробництвом і споживанням. *Економіка України*. 2016. № 4. С. 4-18.
- 5 *Державна служба статистики України*: офіційний сайт. 2018. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
- 6 Сіденко В., Юрчишин В. Світові тенденції монетарної політики та її українські особливості: аналітична доповідь. *Політика монетарного розширення на підтримку зростання і розвитку / наук. ред. В. Юрчишин*. Київ: Заповіт, 2016. 116 с.

7 Федулова Л. І. Концептуальні засади управління інноваційним розвитком підприємств. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2014. № 2. С. 122-135.

References

- 1 Dzyublyuk, O. (2017). Monetarna polityka yak klyuchovyy vazhil' realizatsiyi antykrizovykh zakhodiv v ekonomitsi [Monetary policy as a key lever for implementing anti-crisis measures in the economy]. *Bankivs'ka sprava – Banking*, 2, 3-26. [in Ukrainian].
- 2 Pro naukovu ta naukovo-tekhnichnu diyal'nist' [About scientific and scientific-technical activity]. (2015). Law of Ukraine, adopted on 2015, Nov 26, 848-VIII. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>[in Ukrainian].
- 3 Innovatsiyni rozvytok natsional'noho naukovo-osvitn'oho prostoru: paradyhma hlobal'noho liderstva [Innovative development of the national scientific and educational space: the paradigm of global leadership] (2017). *National Institute for Strategic Studies*: Website. Retrieved from http://www.niss.gov.ua/public/File/2017_table/200617_vystup.pdf [in Ukrainian].
- 4 Mazaraki, A. A., & Lahutin, V. D. (2016). Vnutrishniy rynek Ukrayiny v umovakh dysbalansiv mizh vyrobnytstvom i spozhyvanniam [Domestic market of Ukraine in the conditions of disproportions between production and consumption]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 4, 4-18. [in Ukrainian].
- 5 *State Statistics Service of Ukraine*: Website (2018). Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
- 6 Sidenko, V., & Yurchyshyn, V. (2016). Svitovi tendentsiyi monetarnoyi polityky ta yiyi ukrayins'ki osoblyvosti [Global trends in monetary policy and its Ukrainian peculiarities]: Analytic report. In *Polityka monetarnoho rozshyrennya na pidtrymku zrostannya i rozvytku [Monetary development policy to support growth and development]*. Kyiv: Zapovit. [in Ukrainian].
- 7 Fedulova, L. I. (2014). Kontseptualni zasady upravlinnia innovatsiynym rozvytkom pidpriemstv [Conceptual principles of management of innovative development of enterprises]. *Marketing i menedzhment innovatsiy – Marketing and Management of Innovations*, 2, 122-135. [in Ukrainian].

Надійшло 07.12.2018 р.